

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

УДК 340.1

DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-4-66

Олег Миколайович Ярошенко

*Національна академія правових наук України
Харків, Україна*

Кафедра трудового права

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна*

Світлана Миколаївна Синчук

*Кафедра соціального права
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

Наталія Миколаївна Раданович

*Кафедра теорії та філософії права
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

ЗАГАЛЬНОДОЗВІЛЬНИЙ ТИП ЮРИДИЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Анотація. Мета даної роботи полягає у виявленні юридичних засобів забезпечення верховенства права та дослідженні інституційної ролі конституційного судочинства у цьому процесі. З'ясовано інструментальний потенціал загальнодозвільного типу юридичного регулювання для реалізації ідеї правовладдя загалом та правообмежувальної діяльності зокрема, як таких, що перебувають під опікою органу конституційної юрисдикції. В ході аналізу рішень Конституційного Суду України на предмет гарантування прав і свобод суб'єктів права встановлено прояви загальнодозвільного типу юридичного регулювання: 1) змістовний (права/свободи, законні інтереси особи та інших суб'єктів, їх підставні обмеження); 2) формальний (юридичні дозволи, юридичні зобов'язування і юридичні заборони, які самостійно або у певному співвідношенні складають конструкцію загального дозволу). Виявлено та охарактеризовано сфери такого регулювання: а) предметну, яка визначається через об'єктивізацію свободи та її конкретизацію у суб'єктивних правах; б) функціональну, обумовлену різними способами здійснення свободи, задекларованими Конституційним Судом України; в) суб'єктну, що охоплює не лише окремих фізичних осіб, а й інших суб'єктів права (політичні партії, громадські організації, Український народ) і спонукає досліджувати конкуренцію загальних дозволів цих суб'єктів. Обґрун-

товано можливості конструкції загального дозволу (юридичних дозволів, зобов'язувань, заборон, що здатні виконувати функцію обмежувачів, підсилювачів, гарантій свободи) в якості додаткової методології оцінювання Конституційним Судом України сутнісного змісту прав і свобод суб'єктів права з метою його максимального збереження і захисту

Ключові слова: свобода, права і свободи, народовладдя, правообмежувальна діяльність, юридичні засоби, Конституційний Суд України

Oleg Mykolaiovych Yaroshenko

National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

Department of Labour Law
Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine

Svitlana Mykolaivna Synchuk

Department of Social Law
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

Nataliia Mykolaivna Radanovych

Department of Theory and Philosophy of Law
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

GENERAL PERMISSIVE TYPE OF LEGAL REGULATION AND PRACTICE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

Abstract. *The purpose of this work is to identify legal means of ensuring the rule of law and to study the institutional role of constitutional justice in this process. The instrumental potential of the general permissive type of legal regulation for the implementation of the idea of rule of law in general and law-limiting activity in particular as being under the care of the body of constitutional jurisdiction has been clarified. In the course of the analysis of the decisions of the Constitutional Court of Ukraine on the subject of guaranteeing the rights and freedoms of subjects of law, manifestations of the general permissive type of legal regulation were established: 1) substantive (rights / freedoms, legal interests of the individual and other subjects, their grounds for limitation); 2) formal (legal permits, legal obligations and legal prohibitions, independently or in a certain ratio, constituting the construction of a general permit). The areas of such regulation are identified and characterized: a) subject, defined through the objectification of freedom and its concretization in subjective rights; b) functional, due to different ways of exercising freedom, declared by the Constitutional Court of Ukraine; c) subjective, which includes not only individuals but also other legal entities (political parties, public organizations,*

Ukrainian people) and encourages the study of the competition between the general permissions of these subjects. Possibilities of obtaining a general permit (legal authorization, obligations, prohibitions that allow for the function of limitation, reinforcement, guarantees of freedom) as additional methodology for the Constitutional Court of Ukraine to assess the essence of the rights and freedoms of legal entities with a view to their maximum preservation and protection are substantiated

Keywords: *freedom, rights and freedoms, democracy, law-limiting activity, legal means, the Constitutional Court of Ukraine*

ВСТУП

Ідея громадянського суспільства як спільноти вільних і рівноправних суб'єктів суспільних відносин, що реалізують свої інтереси в умовах існуючого правопорядку, набула особливого значення для України в період Революції Гідності, коли на захист цивілізаційних цінностей стали окремі громадяни та їх різноманітні об'єднання [1]. Оскільки концепція такого суспільства пов'язана насамперед з можливими проявами свободи учасників суспільних процесів, активізацією приватно-правових відносин, то в арсеналі позитивного права потрібно віднайти необхідні засоби забезпечення такої автономності (незалежності від держави). Як видається, таку функцію здатний виконати інструментарій загальнодозвільного типу юридичного регулювання (далі – ЗДТЮР), який позначають відомою формулою: «дозволено усе, що не заборонено законом». Його сутність впливає з основного призначення – сприяти максимальній реалізації природи людини, як істоти вільної, що у стосунках із державою готова, з одного боку, відстоювати свою гідність, формулювати вимоги і добиватися їх виконання, а з другого – приймати відповідальність за своє життя та життя своїх близьких, ініціювати, створювати, забезпечувати добробут, високий рівень матеріального та духовного життя, узгоджувати свої інтереси з такими ж інтересами інших людей, а також інтересами суспільства загалом і держави.

Не випадково сучасна юридична практика демонструє готовність відповідати новим суспільним викликам: можна зустріти все ширші, порівняно з усталеними позитивістськими, уявлення про правові цінності, юридичну дозволеність, сферу та межі юридичного регулювання, як-от: 1) визнання, що права та свободи людини є природними за походженням, а сама людина є її скарбом, людська гідність лежить в основі конституційного ладу України, а обов'язок держави забезпечувати її охорону та захист впливає із ст. 3 Конституції України та покладено на всіх суб'єктів публічної влади [2]; 2) визнання, що концепція невичерпності джерел цивільного права передбачає (за умови відсутності законодавчого акта) здійснення регулювання цивільних відносин на загальних засадах цивільного законодавства, з-поміж яких, справедливість, добросовісність і розумність; заперечення доцільності застосування надмірного формалізму під час формулювання цивільно-правових норм задля звуження змісту та обсягу оцінних понять чи зменшення ролі суду в оцінці фактів чи тлумаченні й застосуванні приписів

права з огляду на потребу гарантування юридичної визначеності та підвищення ролі правосуддя [3].

Наведені приклади представляють сферу конституційного судочинства, що, як буде продемонстровано далі, є особливо чутливим до зростаючих суспільних потреб – вимог громадянського суспільства. І це закономірно, адже завдання конституційного контролю: забезпечення верховенства права [4], в кожному випадку – «зважування, чи не порушені межі свободи, крім формальних критеріїв конституційності, на основі реальності та розуму», щоб уникнути ситуації, коли «право перетвориться в свою протилежність, і замість того, щоб структурувати систему суспільних відносин, приводити її у порядок, починається хаос» [5].

Тому бачиться актуальним дослідження практики Конституційного Суду України (далі – КСУ) саме під кутом зору ЗДТЮР, яке:

- сутнісно відповідає виконанню основного – «праволюдного» – обов’язку всіх державних органів загалом і меті конституційного судочинства зокрема;
- здатне охопити різних суб’єктів права – громадські об’єднання як інститути громадянського суспільства, що, як зазначає КСУ, є природним фундаментом розвитку та функціонування конституційної демократії в українському суспільстві та державі, сприяють самовираженню громадян, надають їм можливість самостійно або разом з іншими реалізовувати та/або захищати свої конституційні права, свободи та інтереси» [6];
- обслуговувати ідею народного суверенітету, що в силу своєї соціальної значимості завжди була в полі КСУ і є актуальною для України в умовах збройної агресії Російської Федерації.

Практика КСУ цікава і з огляду на статус його юридичних позицій для визначення змісту та обсягу прав і свобод людини та громадянина [7], що, зі свого боку, представляє вагомий доктринальний інтерес для дослідження такого типу регулювання. Питання впливу конституційного судочинства на механізм реалізації прав людини стали об’єктом теоретичних праць [8, с. 155–167; 9; 10, с. 11–68, 215–254].

Важливими у цьому контексті є доктринальні дослідження правових аспектів проблем свободи та прав людини, їхнього змісту та обсягу [11; 12; 13], форм народовладдя [14], правообмежувальної діяльності [15], юридичних інструментів загального дозволу [16; 17; 18; 19].

Таким чином, аналіз практики КСУ в задекларованому контексті дозволить глибше пізнати можливості втілення загальнодозвільної ідеї на відповідних ділянках суспільних відносин, а для КСУ це може стати додатковою методологічною основою ухвалення рішень чи надання висновків у справах, що стосуються захисту прав людини.

1. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Методологічною основою дослідження є система концептуальних дослідницьких підходів, загальнонаукових, групових і спеціальних методів дослідження.

Серед основних підходів, або світоглядних засад, які визначають загальну стратегію дослідження, формування емпіричної бази та інтерпретацію результатів дослідження, використано: *діалектичний* – для з’ясування ролі конституційного судочинства у процесі реалізації принципу верховенства права і його основних складників, зокрема, поваги до прав і свобод людини, яким належить вирішальне значення у відносинах між нею і державою, заборони свавілля (обмеження дискреційних повноважень); *антропологічний* – для виявлення можливостей загальнодозвільного типу юридичного регулювання задовольнити природу людини, як істоти вільної, відтак – сформулювати сутнісну основу такого регулювання; *персоналістичний (людиноцентричний)* – для дослідження змістовної і формальної характеристики загальнодозвільного за типом юридичного регулювання, здатного сприяти максимальному втіленню ідею цінності людської особистості в правовій площині.

З-поміж *загальнонаукових* методів пізнання можна вказати на: *описовий метод*, який дозволив охарактеризувати предметну сферу загальнодозвільного типу юридичного регулювання, що окреслюється завдяки різним проявам свободи в правовій системі держави, у тому числі, за посередництвом різноманітних прав людини і громадянина (позитивних і негативних); *структурно-функціональний метод*, за допомогою якого було з’ясовано діяльнісну сферу загальнодозвільного типу юридичного регулювання, обумовлену складниками права на свободу, що охоплює усі можливі способи її здійснення (різноманітні варіанти поведінки особи – активні і пасивні); *методи якісного і кількісного аналізу*, які склали підставу для формуванню уявлень про можливих суб’єктів права, що потрапляють у сферу дії загального дозволу, як базової конструкції досліджуваного типу юридичного регулювання, виявити особливості загальнодозвільної правосуб’єктності народу України; *метод синтезу*, який уможливив виведення певного алгоритму законної (підставної) правообмежувальної діяльності держави, з огляду на специфіку відповідних юридичних засобів (заборон, зобов’язувань, дозволів – складників конструкції загального дозволу); *метод класифікації* сприяв дослідженню різновидів юридичних заборон, зобов’язувань, дозволів з огляду на їх функціональне призначення в процесі правовобмежувальної діяльності, що сприятиме належному оцінюванню такої діяльності Конституційним Судом України в процесі конституційного судочинства; *соціально-детерміністичний метод* спрямував процес пізнання у напрямку виявлення причинно-наслідкових зв’язків між основними праволюдними категоріями, як-от, «свобода», «права людини», «законні інтереси», «межі прав (свобод)», «заборони», «зобов’язування», «дозволи», що слугує обґрунтуванню загальнодозвільної поведінкової моделі; *метод факторного аналізу* зумовив дослідження різних аспектів забезпечення сутнісного змісту прав людини в процесі оцінювання правообмежувальних юридичних засобів, зокрема з позицій справедливого балансу приватних і публічних інтересів.

Групові методи представлено завдяки *методу конкретно-соціологічного дослідження*, який залучено для формування його емпіричної бази, відбору тих Рішень Конституційного Суду України, які засвідчують аналіз ним питань змісту і обсягу конкретних прав і свобод людини та громадянина, містять інформацію про специфіку правового статусу інститутів громадянського суспільства, а також особливості реалізації народовладдя в Україні.

В якості спеціально-наукових методів задіяно: *формально-юридичний метод*, за допомогою якого вдалося проілюструвати можливі шляхи втілення свободи особи в межах існуючого національного правопорядку, можливі форми реалізації народного суверенітету на матеріалах юридичної практики органу конституційного правосуддя в Україні; *метод тлумачення юридичних приписів*, який дав можливість проаналізувати зміст низки понять, що визначають логіку побудови дослідження, наприклад, зміст понять «свобода» та «право на свободу», «права (свободи) людини і громадянина», «зміст і обсяг прав людини і громадянина», «звуження змісту і обсягу конституційних прав і свобод людини і громадянина», «правомірне обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина», «сутнісний зміст прав людини».

Використані підходи та методи пізнання дозволили отримати достовірні та обґрунтовані висновки і результати.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Методологічно спрямовуючою для нашого дослідження є категорія «*свободи*». В актах КСУ вона визначається, як: фундаментальна цінність дієвої конституційної демократії, одна з передумов розвитку та соціалізації особи, окреме конституційне право – основоположне і таке, що потребує посилення гарантій захисту [20], невід’ємне та невідчужуване, зміст якого: можливість вибору своєї поведінки з метою вільного та всебічного розвитку, самостійно діяти відповідно до власних рішень і задумів, визначати пріоритети, *робити все, що не заборонено законом*, безперешкодно і на власний розсуд пересуватися по території держави, обирати місце проживання тощо; означає, що особа є *вільною у своїй діяльності від зовнішнього втручання*, за винятком обмежень, які встановлюються Конституцією та законами України [21].

Повнота сутнісної характеристики ЗДТЮР забезпечується тими Рішеннями КСУ, які декларують обов’язок держави *не вдаватися до свавільних дій*. Це категорія справ, що стосуються: 1) соціального захисту, зокрема пенсійного забезпечення громадян (які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [22], а також громадян, яким призначення пенсії здійснюється відповідно до Закону України «Про прокуратуру» [23]); 2) здійснення народовладдя (зокрема, розв’язання конституційного конфлікту народом шляхом проведення позачергових виборів до Верховної Ради України) [24].

Наведене проектує суб’єктну сферу ЗДТЮР, тобто «втягнення в його орбіту» окремих осіб та інших суб’єктів права. Особливості суб’єктної дії загального до-

зволу простежуються також в контексті забезпечення свободи, оскільки КСУ розрізняє обов'язки не лише держави, але й: громадян «виявляти необхідну повагу до кожної людини» [25]; громадських об'єднань, оскільки у разі виникнення спору щодо порушення ними чи їх посадовими і службовими особами прав і свобод громадянина останній має право на підставі статті 55 Конституції України звернутись за захистом до суду [26].

Це «активує» наше дослідження в напрямку з'ясування співвідношення загального дозволу різних суб'єктів між собою (так би мовити конкуренцію загальних дозволів). Прикладом може слугувати позиція КСУ щодо поширення гарантій права власності, передбачених статтями 13, 41 Основного Закону України на корпоративні права учасника господарської організації. Наголошується, що втручання в такі права має бути обумовлене суспільною необхідністю, здійснюватися лише відповідно до закону з дотриманням принципу верховенства права та застосуванням заходів, які не є надто обтяжливими для прав і свобод. Нормотворець, запроваджуючи правове регулювання суспільних відносин зазначеного виду, має ухвалювати закони, дотримуючись конституційних принципів та забезпечувати розумне співвідношення інтересів кожного з учасників правовідносин [27].

Дотримуючись методологічного напрямку, визначеного категорією свободи, можна також виявити і *предметну сферу ЗДТЮР*, яка обумовлюється різними проявами свободи, зокрема, це – свобода: пересування і вільний вибір місця проживання [28]; власності [29]; договору [30]; праці [31]; об'єднання [32]; політичної діяльності [33].

Зважаючи на розуміння свободи, задеклароване КСУ, можна також простежити:

1) її конкретизацію в *окремому, самостійному праві* (одночасно з перерахунком способів її здійснення – «можливість вибору своєї поведінки, самостійних дій, безперешкодно і на власний розсуд тощо» [21] – обумовлює і *функціональну сферу ЗДТЮР*), а також в *інших правах*, які КСУ узалежнює *свободою розсуду* (право на приватне та сімейне життя [34], право на працю [35], право на житло, зокрема його приватизацію [36]) або іменує *гарантіями свободи* (право на свободу і особисту недоторканність [20], право на свободу світогляду та віросповідання [37]);

2) опосередкування визначення КСУ прав людини загалом, як міри *можливої поведінки* людини і громадянина, певних її меж, можливості користуватися благами для задоволення своїх *інтересів* [38].

Таким чином, закріплення КСУ зв'язків «свобода – права людини – межі прав – інтереси» дозволяє *змістовно охарактеризувати ЗДТЮР*. Особливо значимим є те, що розвиток таких зв'язків КСУ відбувся в рамках втілення широкого розуміння права, відмінного від традиційних позитивістських уявлень, яке КСУ задекларував в контексті верховенства права [39]. Зокрема, КСУ сформулював поняття «охоронюваного законом інтересу», вийшовши за межі суб'єктивних прав і застосувавши загальнодозвільну конструкцію [40]. Водночас КСУ охарактери-

зував цей інтерес, як різновид дозволу, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб (чим знову підтвердив широкий суб'єктний склад ЗДТЮР).

Наведена дефініція прав і свобод людини та громадянина також презюмує правообмежувальну діяльність, в аспекті якої КСУ вказує на:

1) поняття обмеження прав людини, як звуження їх змісту та обсягу [41], що пов'язується зі зменшенням – відповідно – ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються правами та свободами (якісних характеристик права) і кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод (їх кількісної характеристики) [41];

2) заборону порушення самої сутності прав та свобод людини і громадянина, сутнісного змісту права [41];

3) поняття правомірного обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, як передбаченої Конституцією України можливості втручання держави *за допомогою юридичних засобів* у зміст та обсяг конституційних прав і свобод, що відповідає вимогам верховенства права, потрібності, доцільності та пропорційності у демократичному суспільстві [42].

Вказівка на юридичні засоби простежується і в інших Рішеннях КСУ, а саме, коли йдеться про комплексний інститут права на звернення, утворений різними за природою і призначенням юридичними інструментами, «метою яких є забезпечення реалізації кожною людиною своїх прав і свобод, а також їх відстоювання, захист та відновлення у разі порушення» [43].

Такими юридичними засобами, як видається, є юридичні дозволи, зобов'язування, заборони, здатні обслуговувати формування змісту і обсягу прав людини, що дасть «змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки» [44]. *Такі засоби представляють формальну характеристику ЗДТЮР*, і повинні обиратися згідно з певною ідеологією, спрямованою на утвердження основної соціальної цінності – людини. Відтак можна припустити, що *методологічну основу правообмежувальної діяльності може скласти конструкція загального дозволу*, сутність якої відповідає завданню збереження самої сутності прав людини, що і є основною вимогою правообмежування.

Дослідження «обігу» юридичних дозволів, зобов'язувань, заборон в практиці КСУ під таким кутом зору дозволяє: виявити і всебічно охарактеризувати їх «загальнодозвільний» потенціал; сформулювати надійну методологію для правообмежувальної діяльності держави, зокрема і для ухвалення КСУ рішень «праволоудинної» значимості.

Його можна простежити в процесі оцінювання КСУ юридичних дозволів, зобов'язувань, заборон з огляду на збереження сутнісного змісту прав і свобод людини.

Юридичні заборони. Аналізуючи Рішення КСУ на предмет загальнодозвільного забезпечення, можна виявити:

1) *юридичні заборони, які виконують функцію підставного обмежувача загального дозволу*, що забезпечує сутнісну основу права особи, зокрема в площині:

– *загальної правосуб'єктності особи* (прикладом тут може слугувати позиція КСУ щодо обсягу правосуб'єктності недієздатної особи [21]);

свободи вираження думки (йшлося про передбачену Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» заборону на використання символіки тоталітарних режимів, яка переслідувала легітимну мету й була спрямована, зокрема, на запобігання зовнішній агресії та подальшій окупації української території, забезпечення захисту прав людини [45]);

– *права на інформацію* (КСУ витлумачив ч. 4 статті 23 Закону України «Про інформацію», вказавши на зміст заборони не лише збирати, а й зберігати, використовувати та поширювати конфіденційну інформацію про особу без її попередньої згоди, крім вичерпно визначених законом випадків [46]);

2) *юридичні заборони, які виконують функцію безпідставного обмежувача загального дозволу.*

Це слугує підставою для подальшого розширення обсягу загального дозволу, відновлення сутнісної характеристики права людини. Така ситуація мала місце у випадках:

– обмеження конституційного *права на судовий захист* стосовно гарантій на апеляційний перегляд справи (оскільки положенням частини третьої статті 307 Кримінального процесуального кодексу України заборонялося оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого чи прокурора, яка полягала у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Реєстру після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення) [47];

– обмеження права *направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися* до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (внаслідок заборони звертатися до ЦВК зі скаргами, що стосуються підготовки і проведення виборів Президента України, у день голосування і наступні дні виборчого процесу, а також заборони розгляду ЦВК таких скарг, що суперечило приписам статті 40 Конституції України, згідно з якою усі мають право, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. За статтями 22, 64 Основного Закону України це право гарантується і не може бути обмежене) [33];

3) *юридичні заборони, які виконують функцію гарантії загального дозволу.*

Це, по-перше, *загальні заборони*, які мають характер принципу права. Йдеться про загальну заборону звужувати зміст та обсяг прав і свобод людини та громадянина при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів. Вона,

як наголосив КСУ, посилюється гарантією збереження самої сутності прав і свобод людини і громадянина, яку КСУ визнав приписом конституційного рівня [48].

По-друге, це заборони-гарантії в межах конкретних прав, зокрема:

- *права на недоторканність особистого і сімейного життя* (заборона проведення спеціальних перевірок, передбачених Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» стосовно близьких осіб суб'єктів, на яких поширюється зазначений Закон України [49]);

- *права власності* (заборона створювати перешкоди власнику у здійсненні належного йому права, чи вчиняти інші дії, спрямовані на порушення або обмеження його правомочностей із володіння, користування та розпорядження майном [27], заборона будь-яких порушень прав власника щодо його майна всупереч його інтересам та волі [50]);

- *права на працю* (заборона звільнення працівника з ініціативи власника в період тимчасової непрацездатності такого працівника, як гарантія передбаченого статтею 46 Конституції України права на соціальний захист, а також заборона звільнення працівника з ініціативи власника у період перебування такого працівника у відпустці, як гарантія реалізації його закріпленого статтею 45 Конституції України права на відпочинок, закріпленого статтею 45 Конституції України [51]);

- *права на звернення* (заборона визначати звернення громадян до правоохоронного органу про недодержання законів посадовими або службовими особами поширенням відомостей, які порочать честь, гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди інтересам посадової чи службової особи правоохоронного органу в контексті частини першої статті 7 Цивільного кодексу України [52]; заборона автоматичного позбавлення визнаної судом недієздатної фізичної особи передбаченого статтею 40 Конституції України права на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб [53]);

- *права на мирні збори* (заборона встановлювати різний порядок проведення мирних зібрань залежно від їх організаторів та учасників, мети і місця, форми тощо [54]);

- *права на судовий захист* (заборона обмеження та позбавлення права на доступ до правосуддя: можливості ініціювати судовий розгляд, брати безпосередню участь у судовому процесі [55]).

Цікаво, що одна і та ж заборона може виконувати функцію обмежування загального дозволу щодо одного права і, одночасно, функцію гарантування – для іншого. Так, тлумачення КСУ статті 23 Закону України «Про інформацію» через заборону не лише збирати, а й зберігати, використовувати та поширювати конфіденційну інформацію про особу без її попередньої згоди, крім випадків, визначених законом [46], одночасно є обмеженням загального дозволу, який відображається правом на інформацію та гарантією загального дозволу, відображеного правом на недоторканність особистого життя.

У цьому аспекті важливими є також приклади конституційної практики, пов'язані з:

- *формуванням заборон, зокрема, заборон-гарантій шляхом скасування дозволу*: йдеться про те, що норми Кримінального кодексу України про застосування смертної кари є неконституційними, як такі, що передбачають неконституційне обмеження невід'ємного права на життя кожної людини [56]);

- *функціонуванням заборон*. Йдеться про *звуження сфери дії заборони-гарантій*, що було розцінено КСУ як обмеження прав людини/загального дозволу: непоширення загальної заборони звільняти тимчасово непрацездатних або під час відпустки на трудові правовідносини за контрактом визнано дискримінаційним та порушує гарантії захисту працівників від незаконного звільнення [57].

Як свідчить практика КСУ, доволі часто функцію обмежувача права/загального дозволу – виконують ще й юридичні зобов'язування. За аналогією зі заборонами можна простежити приклади визнання КСУ:

- *зобов'язувань – підставними обмежувачами загального дозволу* (зобов'язання у визначені строки сповіщати уповноважених суб'єктів про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій в аспекті конституційного подання повинні бути не обмеженням передбаченого статтею 39 Конституції України права громадян, а служити його гарантією і водночас надавати можливість відповідним органам вжити заходів щодо безперешкодного проведення задекларованих заходів [58]);

- *зобов'язувань – безпідставними обмежувачами загального дозволу*. Так, КСУ вказує на безпідставність окремих з них при здійсненні:

- *права на житло* (вимога житлового законодавства України постійно проживати у населеному пункті задля реалізації особою права на житло визнана такою, що не узгоджується із конституційною гарантією свободи пересування, вільного вибору місця проживання [59]);

- *права на працю* (вікове обмеження для кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу третього або та таким, що суперечить положенням статей 43, 24 Конституції України [60]);

- *активного виборчого права громадян*, зокрема обирати Президента України (вимога проживання або перебування у період підготовки і проведення виборів за межами України, визнана такою, що звужує зміст та обсяг права громадян обирати Президента України [33]);

- *зобов'язувань – гарантіями загального дозволу* (зобов'язування держави забезпечити конституційні права особи (ст. 27–28 Конституції України) не лише через утримання від діянь, які посягали б на права людини на життя та повагу до її гідності, а й впровадження належної системи національного захисту конституційних прав людини через правовий механізм захисту життя, здоров'я та гідності людини [61], зокрема забезпечення ефективного розслідування фактів позбавлення життя та неналежного поведіння, у тому числі й щодо осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі під повним контролем держави [61];

зобов'язування органів приватизації... розглянути заяву покупця не визнано то-тожним задовольнити її щодо конкретного способу приватизації об'єкта, якщо інше не передбачено законом [62].

Аналіз юридичних дозволів як юридичних інструментів визначення змісту і обсягу прав людини і громадянина, теж засвідчує особливості їх функціонального призначення в загальнодозвільній площині. Відповідно можна виокремити:

1) дозволи як втілення загального дозволу, шляхом:

а) прямої фіксації КСУ дозволу за допомогою традиційної формули, як це мало місце при визначенні згадуваних вище права на свободу та охоронюваного законом інтересу;

б) декларування, утвердження КСУ свободи дій, власного розсуду уповноваженого суб'єкта, наприклад, щодо:

– *права на приватне та сімейне життя* (визнане засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту людини в демократичному суспільстві, та правом фізичної особи на автономне буття незалежно від інших суб'єктів) [34].

– *права на судовий захист* (констатація поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі, визнання підвідомчості судам будь-яких звернень фізичної особи щодо захисту своїх прав і свобод (через взаємозв'язки статті 124 і 55 Конституції України) [63];

– *права на правову допомогу* (трактується як гарантована державою можливість особі незалежно від характеру її правовідносин з іншими суб'єктами вільно, без неправомірних обмежень отримувати допомогу з юридичних питань в обсязі і формах, як вона того потребує [64]);

– *права на оскарження* в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових чи службових осіб (оскільки апеляційне оскарження судового рішення не можливе лише, коли закон містить пряму заборону [65];

– *виборчого права* (можливість кожного громадянина України вільно обирати і бути обраним в умовах свободи вираження поглядів і обміну інформацією, поваги до його волевиявлення, демократичного вибору та результатів виборів [66]).

Примітним є те, що *формування загального дозволу* може відбуватися шляхом зміни деонтичного статусу, природи інструментів забезпечення свободи, наприклад:

– *заміни дозвільного порядку повідомним: законодавча вимога отримати попередній дозвіл* на проведення окремих мирних релігійних зібрань у публічних місцях трактується як така, що суперечить статті 39 Конституції України, яка встановлює необхідність завчасно сповістити відповідні органи держави про проведення мирного зібрання [54].

За твердженнями судді КСУ І. Д. Сліденко, неконституційність зазначеної вимоги елементарно встановлювалась контрадикцією між повідомчим і дозвільним порядком реалізації цієї свободи [54], а по суті мова йшла про конкуренцію

типів юридичного регулювання, внаслідок чого КСУ легітимував ЗДТЮР. Суддя КСУ М. М. Гультай підкреслив помилковість суб'єктного складу досліджуваного КСУ права та безпідставність посилання на статтю 24 Конституції України, оскільки проведення богослужінь, релігійних обрядів стосується релігійних організацій, а не окремих фізичних осіб [54]. Це, своєю чергою, декларує права релігійних організацій як можливих суб'єктів ЗДТЮР;

– *переведення обов'язку у статус права* (КСУ визнав приватизацією державного житлового фонду правом громадян України, що повинно реалізовуватися ними *на власний розсуд*, на умовах, у порядку та спосіб, встановлених законом [36]);

1) дозволи як конкретизація відповідного права в порядку підсилення його безпосередньої реалізації, підсилення його загальнодозвільної природи, тобто підсилення загального дозволу:

– право на судовий захист (стаття 55 Конституції України) трактується як можливість звернення особи до суду та право на обґрунтоване судове рішення, зокрема можливість виправлення судової помилки судом другої інстанції. Апеляційний перегляд судового рішення є важливим для утвердження і забезпечення прав і свобод людини [6];

– свобода політичної діяльності громадян протлумачена широко, зокрема й через участь у роботі виборчих комісій як суб'єктів виборчого процесу як один із способів реалізації права громадян на участь в управлінні державними справами [33].

Скасування спеціального дозволу як «підсилювача» загального дозволу, фактично є обмеженням загального дозволу. Зокрема визнано, що скасування пільг, компенсацій та гарантій не відповідає конституційному обов'язку держави щодо осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [66].

3) дозволи як гарантії загального дозволу: визнано, що судовий контроль за госпіталізацією недієздатної особи до психіатричного закладу є необхідною гарантією захисту її прав і свобод, закріплених, зокрема, статтями 29, 55 Основного Закону України. Таким чином буде підтверджена правомірність обмеження конституційного права такої особи на свободу та особисту недоторканність [21];

4) дозволи як обмежувачі (підставні) загального дозволу: наголошено, що конституційні обмеження для громадян брати участь в управлінні державними справами не можуть застосовуватися на особисті, соціальні, культурні та інші права і свободи людини [53].

Наведене: формує методологію виявлення ЗДТЮР, його сутність, зміст і форму; окреслює предметну сферу ЗДТЮР, в яку потрапляють різноманітні права людини; обумовлює суб'єктну сферу цього типу регулювання.

Дозволимо собі запропонувати ще декілька міркувань з цього приводу.

Як вже згадувалося, суб'єктний склад досліджуваного регулювання доволі широко проектується в контексті такої його предметної сфери, як свобода політичної діяльності. Цю свободу КСУ інтерпретує щодо:

– *окремих громадян*. Відповідно провадиться вона шляхом їх участі у політичному житті суспільства, зокрема через право на участь в управлінні державними справами, у референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [33], чим окреслюється *загальнодозвільна суб'єктність громадян*;

– *політичних партій*, призначення яких забезпечувати участь усіх громадян в політичному житті суспільства, впливати на державну владу, брати участь у формуванні органів влади і контролі за їх діяльністю [68], що, відповідно, обумовлюватиме і загальнодозвільну суб'єктність політичної партії;

– *громадських об'єднань* як інститутів громадянського суспільства, що «є природним фундаментом конституційної демократії у забезпеченні політичного розвитку українського суспільства та держави, сприяють самореалізації громадян, надають їм можливість самостійно або разом з іншими реалізовувати та/або захищати свої права, свободи та інтереси, що визначаються та гарантуються Основним Законом України, а також брати участь у вирішенні суспільно важливих справ на місцевому чи загальнодержавному рівні». При цьому КСУ вказує на різні форми об'єднань громадян, не обмежуючи їх багатоманітність (декларуючи на цій ділянці суспільних відносин загальний дозвіл): політичні партії, інші об'єднання, створювані з метою забезпечення участі громадян у суспільно-політичному та соціально-економічному житті суспільства і держави [6]; молодіжні організації (в аспекті прав яких і було визначено поняття свободи об'єднань) [69]; профспілкові організації [70; 71]; релігійні організації [54]; благодійні організації [72].

Окремої уваги заслуговують в процесі аналізу свободи політичної діяльності *права народних депутатів*, оскільки: 1) гарантії такої свободи, не забороненої Конституцією і законами України, поширюються і на них, діяльність Верховної Ради України є невід'ємною складовою частиною суспільного життя в Україні [73]; 2) обмеження законом України права законодавчої ініціативи у Верховній Раді України, зокрема, народними депутатами України трактується як таке, що може призвести до обмеження їх прав щодо безперешкодного здійснення своїх повноважень в інтересах усіх громадян України і, як наслідок, – до обмеження прав і свобод людини і громадянина [74].

Примітним є і те, що наведений Висновок КСУ надавався *щодо законодавчої ініціативи народу, чим презюмується і загальнодозвільна суб'єктність народу*. На сьогодні питання такої суб'єктності надзвичайно актуальне, про що свідчить історія прийняття нового закону про всеукраїнський референдум [75].

Зважаючи на наведені вище методологічні орієнтири ідентифікації ЗДТЮР (його сутність, зміст і форму), обґрунтувати загальнодозвільну суб'єктність народу України можна наступним.

1. *Природа народовладдя охоплює усю повноту влади в межах території держави* [66], «єдиність і невідчужуваність» [76], первинність щодо так званих вста-

новлених влад [77]; здатність обмежувати державну владу [78], а також зумовлює заборону узурпації виключного права народу визначати і змінювати конституційний лад в Україні [79], з боку, насамперед, держави, а також – органів місцевого самоврядування, громадян чи їх об'єднань [76]. *Це відповідає сутнісній характеристиці ЗДТЮР.*

2. *Реалізація народовладдя відбувається через систему окремих прав* [80], які опосередковують загальний дозвіл. Йдеться про механізми:

– *внутрішньодержавного рівня*, насамперед, виключне право на здійснення установчої влади) [80], а також референдум [81]. Цікаво, що новим Законом дотримано юридичної позиції КСУ при визначенні (доволі широко, в дусі загального дозволу) предмета всеукраїнського референдуму, зокрема щодо можливості розгляду «питань загальнодержавного значення» (п. 2 ст. 3 згаданого Закону), «вирішення яких впливає на долю всього Українського народу – громадян України всіх національностей» [82]. Водночас з-поміж вимог до формулювання таких питань, Закон передбачає форму питального речення «стосовно підтримки (затвердження, прийняття): ... положення нормативного характеру (зокрема принципу, критерію правового регулювання) без викладення його у вигляді проекту закону про втрату чинності законом України або окремими його положеннями» (п. 3 ст. 19 Закону);

– *міжнародного рівня*, зокрема про способи здійснення народного суверенітету щодо поширення юрисдикції міжнародних судових органів на територію України [83].

Одночасно декларується *обмеженість народовладдя Конституцією України* щодо порядку (процедури) здійснення установчої влади [84].

Наведене відповідає змістовному аспекту ЗДТЮР.

3) *Формалізація народовладдя в Україні здійснюється за допомогою відповідних заборон, зобов'язувань, дозволів.*

Так, фіксація загального дозволу щодо народовладдя відбулася за рахунок співвідношення юридичних засобів: «Конституція України прийнята Верховною Радою України від імені Українського народу (преамбула Конституції України), який відповідно до статті 5 Конституції України має виключне право визначати і змінювати конституційний лад в Україні. Це право не може бути узурповано державою, її органами або посадовими особами. Отже, прийняття Конституції України Верховною Радою України було безпосереднім актом реалізації суверенітету народу, який тільки одноразово уповноважив Верховну Раду України на її прийняття» [85].

З-поміж дозволів, як підсилювачів загального дозволу, можна виокремити виключне право народу визначати у Конституції України, які органи державної влади він уповноважує на здійснення влади від його імені [78].

Цікавою в досліджуваному контексті дозволів є наступні ситуації здійснення народовладдя:

– наголошуючи, що чинна Конституція України не передбачає інституту висловлення недовіри на всеукраїнському референдумі Верховній Раді України чи будь-яким іншим конституційним органам державної влади як можливої підстави дострокового припинення їх повноважень, [86] КСУ застосував методологію спеціального дозволу (не передбачено – отже, заборонено). Відсутність спеціального дозволу стала підставою для обмеження загального дозволу);

– у справі про виключення кандидатів у народні депутати України з виборчого списку політичної партії, на думку судді КСУ І. Д. Сліденка, КСУ невірно співставив норми закону і норми Конституції України, оскільки з точки зору доктрини маніпуляції з цим списком може щось робити тільки народ України таким самим чином, як він це здійснював на виборах [66]. *Співвідношення конституційного права народу на волевиявлення та конституційного права щодо діяльності політичних партій, зокрема щодо припинення членства в політичній партії та припинення повноважень народного депутата України, який не увійшов до складу фракції політичної партії, від якої він був обраний потребує ґрунтовного аналізу [66].* Таким чином, йшлося про конкуренцію загального дозволу народу і загального дозволу політичних партій.

Щодо юридичних засобів – гарантій загального дозволу, можна навести приклади:

– зобов’язувань: законодавча невизначеність щодо процедури проведення референдумів не звільняє Президента України від обов’язку його проголошення на підставі норм Конституції [81];

– заборон: заборона звужувати межі кордону України, виводити суб’єктів адміністративно-територіального устрою України з її складу, змінювати конституційний статус адміністративно-територіальної одиниці через проведення місцевого референдуму, оскільки це суперечить конституційним принципам цілісності і недоторканності території України в межах існуючого кордону [82]; заборона будь-якому державному органу України здійснювати перевірку відповідності Конституції України питань, які пропонуються ініціативними групами громадян для всеукраїнського референдуму за народною ініціативою [86].

Наведене фіксує формальну характеристику ЗДТЮР при здійсненні народовладдя.

ВИСНОВКИ

Конституційному судочинству відводиться особлива інституційна роль у забезпеченні верховенства права, а тому уся його практика спрямована на пошук оптимальних юридичних засобів такого забезпечення. Дослідження ЗДТЮР з огляду на сутнісну основу – утвердження свободи і запобіганню свавілля держави – дозволяє припустити його методологічний потенціал для реалізації ідеї правовладдя, а також правообмежувальної діяльності, яка безпосередньо знаходиться в полі зору КСУ.

Аналіз рішень КСУ під кутом зору ЗДТЮР виявляє:

- *змістовну характеристику ЗДТЮР*, яку складають права (свободи), законні інтереси особи та інших суб'єктів, їх підставні обмеження;

- *формальну характеристику ЗДТЮР*, представлену відповідним юридичним інструментарієм, який опосередковує відому формулу: «дозволено усе, що не заборонено законом». Його відповідно формують юридичні дозволи, юридичні зобов'язування і юридичні заборони, які самостійно або у певному співвідношенні складають особливу конструкцію – загальний дозвіл, що покладений в основу ЗДТЮР;

- *предметну сферу такого регулювання*, яка визначається: а) в процесі об'єктивації різних проявів свободи, якими є: свобода пересування і вільний вибір місця проживання, свобода власності; свобода договору; свобода праці; свобода об'єднання; свобода політичної діяльності;

- б) конкретизацією свободи у правах, що її *безпосередньо гарантують*, як-от, право на свободу і особисту недоторканність, право на свободу світогляду та віросповідання, право на судовий захист, право на правову допомогу, та *опосередковують* (свободою розсуду), наприклад, право на приватне та сімейне життя, право на працю, право на житло, зокрема його приватизацію;

- *функціональну сферу такого регулювання* (обумовлену конкретизацією свободи в окремому праві, що передбачає різні способи її здійснення: можливість вибору своєї поведінки, самостійно діяти відповідно до власних рішень і задумів, визначати пріоритети, робити все, що не заборонено законом, безперешкодно і на власний розсуд пересуватися по території держави, обирати місце проживання, бути вільною у своїй діяльності від зовнішнього втручання, за винятком певних обмежень);

- *суб'єктну сферу такого регулювання*, «втягнення в його орбіту» не лише окремих фізичних осіб, а й інших суб'єктів права (політичних партій, громадських організацій) і, навіть, самого народу України, що «активує» подальше дослідження в напрямку з'ясування питання «конкуренції загальних дозволів» різних суб'єктів права.

Для КСУ можливості конструкції загального дозволу (зокрема юридичних дозволів, зобов'язувань, заборон, що здатні виконувати функцію обмежувачів, підсилювачів, гарантій свободи) – це додаткова методологія оцінювання сутнісного змісту прав і свобод з метою його максимального збереження і захисту.

Список використаних джерел

- [1] Чи стала Революція гідності рушієм розвитку громадянського суспільства – експертне опитування. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/chi-stala-revolyutsiya-gidnosti-rushiem-rozvitku-gromadyanskogo-susilstva-ekspertne-opituvannya>
- [2] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) № 6-п(II)/2021 (2021, 16 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text>

- [3] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) № 2-р(II)/2021 (2021, 28 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va02p710-21#Text>
- [4] Про Конституційний Суд України : Закон України № 2136-VIII. (2017, липень). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19?lang=en#Text>
- [5] Окрема думка судді Конституційного Суду України Сліденка І. Д., щодо Рішення Конституційного Суду України № 7-р(II)/2019 (2019, 25 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nb07d710-19#n2>
- [6] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України № 3-р/2019. (2019, 06 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-19#Text>
- [7] Рішення Конституційного Суду України № 13-р/2018. (2018, 20 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-18#Text>
- [8] Паславська Н. Конституційна юстиція Федеративної республіки Німеччина: від витоків до сьогодення : монографія. Львів.: ПАШС : 2017. 288с
- [9] Krupchan, O. D., Kopchyn, V. V., Zaporozhets, V. I., & Bernatskyi, M. V. (2021). Constitutional complaint in Ukraine: The interrelation between the protection of subjective civil rights and constitutional control. *International Journal of Criminology and Sociology*, Volume 10, 341–354.
- [10] Potrzeszcz, J. (2007). Idea prawa w orzecznictwie Polskiego Trybunału Konstytucyjnego. Lublin. Towarzystwo naukowe Katolckiego uniwersytetu Lubeckiego Jana Pawła II.
- [11] Hyliaka, O., Mernyk, A., Yaroshenko, O., Gnatenko, K. V., & Slyusar, A. M. (2020). The right to euthanasia as the fourth-generation human right. *Georgian Medical News*, 11, 175–180.
- [12] Onishchenko, N. M., & Suniehin, S. O. (2021). Effective control over ensuring human rights and freedoms as a dimension of a democratic society: Social context. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), 15–26.
- [13] Omelchuk, V. A. (2019). The doctrine of human rights in the field of private law relations: Legal theoretical aspects. *The Asian International Journal of Life Sciences Supplement*, 21(2), 795–812.
- [14] Reshota, V., Burdin, V., Teremetskyi, V., Synchuk, S., Chopko, K., & Burak, V. (2021). Electronic Petitions in European States and Ukraine Solving Social and Economic Problems. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 24 (Special Issue 1), 1–9.
- [15] Yaroshenko, O. M., & Tomashevski, K. L. (2021). The impact of COVID-19 on labour and social security relations: Rule-making experience of Belarus and Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(2), 211–221. DOI: 10.37635/jnalsu.28(2).2021.211–221
- [16] Radanovych, N. M. (2017). On the Question of Legal Formulation of Prohibitions from General Permitting Legal Regulation Standpoint. *Studia Bedgosko-Lwowskie, Prawo-Samorząd Terytorialny-Gospodarka*, 3, 73–82.
- [17] Kovalchuk, V. B., Zharovska, I. M., Gutiv, B. I., Melnychenko, B. B., & Panchuk, I. O. (2021). Human rights and positive obligations of the state. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), 27–35.
- [18] Bukhanevych, O. M., Mernyk, A. M., & Petryshyn, O. O. (2021). Approaches to understanding the category «special legal regimes». *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(1), 71–78.
- [19] Radanovych, N. M. (2016). Legal Obligations within the Framework of Dispositive Legal Regulation. *Visegrade Journal of Human Rights*, 6/2, 137–141.

- [20] Рішення Конституційного Суду України №4-п/2019. (2019, 13 червня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p_2019.pdf
- [21] Рішення Конституційного Суду України №2-рп/2016. (2016, 1 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text>
- [22] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) №1-п(П)/2021 (2021, 28 грудня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p2_2021.pdf
- [23] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) №5-п(П)/2020 (2020, 18 червня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/5_p2_2020.pdf
- [24] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №6-п/2019. (2019, 20 червня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6_p_2019.pdf
- [25] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №8-р(П)/2018 (2018, 11 жовтня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_r_2018.pdf
- [26] Рішення Конституційного Суду України №6-р(П)/2001 (2001, 23 травня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>
- [27] Рішення Конституційного Суду України №8-р/2020. (2020, 22 липня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_p1_2020.pdf
- [28] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №12-р(П)/2019 (2019, 20 грудня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/12_p_2019.pdf
- [29] Рішення Конституційного Суду України 11-р/2014. (2014, 11 лютого). URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-rp/2014.pdf>
- [30] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) №2-р(П)/2021 (2021, 28 квітня). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2_p2_2021.pdf
- [31] Рішення Конституційного Суду України №14-п/2004. (2004, 7 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-04#Text>
- [32] Рішення Конституційного Суду України №18-р/2001. (2001, 13 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-01#Text>
- [33] Decision of the Constitutional Court of Ukraine №26-рп/2009. (2009, 19 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v026p710-09#Text>
- [34] Рішення Конституційного Суду України №2-рп/2012. (2012, 20 січня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
- [35] Рішення Конституційного Суду України №12-рп/1998. (1998, 09 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>
- [36] Рішення Конституційного Суду України №15-рп/2010. (2010, 10 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-10#Text>
- [37] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2016. (2016, 8 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16#Text>
- [38] Рішення Конституційного Суду України №13-рп/2000. (2000, 16 листопада). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#Text>
- [39] Рішення Конституційного Суду України №15-рп/2004. (2004, 02 листопада). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>
- [40] Рішення Конституційного Суду України №18-рп/2004. (2004, 1 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text>
- [41] Рішення Конституційного Суду України №5-рп/2005. (2005, 22 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>
- [42] Рішення Конституційного Суду України (Перший Сенат) №5-рп/2019. (2019, 12 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-19#Text>

- [43] Рішення Конституційного Суду України №8-рп/2018. (2018, 11 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18#Text>
- [44] Рішення Конституційного Суду України №29-рп/2010. (2010, 29 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10#Text>
- [45] Рішення Конституційного Суду України №9-рп/2019. (2010, 10 червня). URL: <https://ccu.gov.ua/dokument/9-r2019>
- [46] Рішення Конституційного Суду України №5-зп/1997. (1997, 30 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97#Text>
- [47] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) №4-р(II)/2020. (2020, 17 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va04p710-20#Text>
- [48] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №9-д/2019. (2019, 24 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009v710-19#Text>
- [49] Рішення Конституційного Суду України №21-рп/2010. (2010, 6 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10#Text>
- [50] Рішення Конституційного Суду України №16-рп/2004. (2004, 11 листопада). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-04#Text>
- [51] Рішення Конституційного Суду України (Другий Сенат) №6-рп(II)/2019. (2019, 4 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [52] Рішення Конституційного Суду України №8-рп/2003. (2003, 10 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-03#Text>
- [53] Рішення Конституційного Суду України №8-р/2018. (2018, 11 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18#Text>
- [54] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2016. (2008, 8 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16#Text>
- [55] Рішення Конституційного Суду України №9-рп/2012. (2012, 12 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text>
- [56] Рішення Конституційного Суду України №11-рп/1999. (1999, 29 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99#Text>
- [57] Рішення Конституційного Суду України (Second Senate) №6-р(II)/2019. (2019, 4 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [58] Рішення Конституційного Суду України №4-рп/2001. (2001, 19 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [59] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №12-р/2019. (2019, 20 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-19#Text>
- [60] Рішення Конституційного Суду України №14-рп/2004. (2004, 7 June). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-04#Text>
- [61] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №3-р/2018. (2018, 24 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-18#Text>
- [62] Рішення Конституційного Суду України №14-рп/2000. (2000, 13 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-00#Text>
- [63] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2001. (2001, 23 травня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>
- [64] Рішення Конституційного Суду України №23-рп/2009. (2009, 30 вересня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#Text>

- [65] Рішення Конституційного Суду України №3-рп/2010. (2010, 27 січня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-10#Text>
- [66] Рішення Конституційного Суду України №3-р/2017. (2017, 21 І січня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-17#Text>
- [67] Рішення Конституційного Суду України №1-р(ІІ)/2021. (2021, 07 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-21#Text>
- [68] Рішення Конституційного Суду України №2–2007. (2007, 12 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07#Text>
- [69] Рішення Конституційного Суду України №18-рп/2001. (2001, 13 січня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-01#Text>
- [70] Рішення Конституційного Суду України №14-рп/1998. (1998, 29 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-98#Text>;
- [71] Рішення Конституційного Суду України №11-рп/2000 (2000, 18 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-00#Text>
- [72] Рішення Конституційного Суду України №28-рп/2009. (2009, 28 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v028p710-09#Text>
- [73] Рішення Конституційного Суду України №17-рп/98. (1998, 3 січня). URL: from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-98#Text>
- [74] Висновок Великої Палати Конституційного Суду України №5-в/2019. (2019, 13 November). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005v710-19?lang=en#Text>
- [75] Про всеукраїнський референдум: закон України №1135-ІХ. (2021, січень). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135–20#Text>
- [76] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2005. (2005, 5 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>
- [77] Рішення Конституційного Суду України №4-зп/1997. (1997, 3 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text>
- [78] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №5-р/2019. (2019, 13 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-19#Text>
- [79] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2019. (2019, 20 червня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19#Text>
- [80] Рішення Конституційного Суду України №6-рп/2008. (2008, 16 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#Text>
- [81] Рішення Конституційного Суду України №23-рп/2008. (2008, 15 жовтня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08#Text>
- [82] Рішення Конституційного Суду України №2-рп/2014. (2014, 14 березня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-14#Text>
- [83] Conclusion of the Constitutional Court of Ukraine №3-в/2001. (2001, 11 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>
- [84] Рішення Великої Палати Конституційного Суду України №4-р/2018. (2018, 26 квітня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18#Text>
- [85] Рішення Конституційного Суду України №3-зп/1997. (1997, 11 липня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97#Text>
- [86] Рішення Конституційного Суду України №3-рп/2000. (2000, 27 березня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-00#Text>

REFERENCES

- [1] Has the Revolution of Dignity been the driving force behind the development of civil society – experts survey. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. Retrieved from <https://dif.org.ua/article/chi-stala-revolutsiya-gidnosti-rushiem-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-ekspertne-opituvannya> [in Ukrainian]
- [2] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 6-p(II)/2021 (2021, 16 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text>
- [3] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 2-p(II)/2021 (2021, 28 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va02p710-21#Text>
- [4] Law of Ukraine № 2136-VIII «On the Constitutional Court of Ukraine». (2017, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19?lang=en#Text>
- [5] The Separate Opinion of the Judges of the Constitutional Court of Ukraine Slidenka I. D. concerning Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 7-p(II)/2019 (2019, 25 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nb07d710-19#n2>
- [6] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 3-p/2019. (2019, 06 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-19#Text>
- [7] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 13-p/2018. (2018, 20 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-18#Text>
- [8] Paslavskaya, N. (2017). Constitutional Justice of the Federal Republic of Germany: From the Origins to the Present. Lviv : PAIS.
- [9] Krupchan, O. D., Kopchyn, V. V., Zaporozhets, V. I., & Bernatskyi, M. V. (2021). Constitutional complaint in Ukraine: The interrelation between the protection of subjective civil rights and constitutional control. *International Journal of Criminology and Sociology*, Volume 10, 341–354.
- [10] Potzsheshch, J. (2007). The idea of law in the case law of the Polish Constitutional Tribunal. Lublin. Society of Science of Catholic University of Liubeckogo Jana Pavla II. [in Polish]
- [11] Hyliaka, O., Mernyk, A., Yaroshenko, O., Gnatenko, K. V., & Slyusar, A. M. (2020). The right to euthanasia as the fourth-generation human right. *Georgian Medical News*, 11, 175–180.
- [12] Onishchenko, N. M., & Suniehin, S. O. (2021). Effective control over ensuring human rights and freedoms as a dimension of a democratic society: Social context. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), 15–26.
- [13] Omelchuk, V. A. (2019). The doctrine of human rights in the field of private law relations: Legal theoretical aspects. *The Asian International Journal of Life Sciences Supplement*, 21(2), 795–812.
- [14] Reshota, V., Burdin, V., Teremetskyi, V., Synchuk, S., Chopko, K., & Burak, V. (2021). Electronic Petitions in European States and Ukraine Solving Social and Economic Problems. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 24 (Special Issue 1), 1–9.
- [15] Yaroshenko, O. M., & Tomashevski, K. L. (2021). The impact of COVID-19 on labour and social security relations: Rule-making experience of Belarus and Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(2), 211–221. DOI: 10.37635/jnalsu.28(2).2021.211–221
- [16] Radanovych, N. M. (2017). On the Question of Legal Formulation of Prohibitions from General Permitting Legal Regulation Standpoint. *Studia Bedgosko-Lwowskie, Prawo-Samorząd Terytorialny-Gospodarka*, 3, 73–82.

- [17] Kovalchuk, V. B., Zharovska, I. M., Gutiv, B. I., Melnychenko, B. B., & Panchuk, I. O. (2021). Human rights and positive obligations of the state. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), 27–35.
- [18] Bukhanevych, O. M., Mernyk, A. M., & Petryshyn, O. O. (2021). Approaches to understanding the category «special legal regimes». *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(1), 71–78.
- [19] Radanovych, N. M. (2016). Legal Obligations within the Framework of Dispositive Legal Regulation. *Visegrade Journal of Human Rights*, 6/2, 137–141.
- [20] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 4-p/2019. (2019, 13 June). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p_2019.pdf
- [21] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 2-pn/2016. (2016, 1 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text>
- [22] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 1-p(II)/2021 (2021, 28 December). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p2_2021.pdf
- [23] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 5-p(II)/2020 (2020, 18 June). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/5_p2_2020.pdf
- [24] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 6-p/2019. (2019, 20 June). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6_p_2019.pdf
- [25] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 8-p(II)/2018 (2018, 11 October). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_r_2018.pdf
- [26] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-p(II)/2001 (2001, 23 May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>
- [27] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 8-p/2020. (2020, 22 July). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_p1_2020.pdf
- [28] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 12-p(II)/2019 (2019, 20 December). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/12_p_2019.pdf
- [29] Decision of the Constitutional Court of Ukraine 11-p/2014. (2014, 11 February). Retrieved from <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-rp/2014.pdf>
- [30] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 2-p(II)/2021 (2021, 28 April). Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2_p2_2021.pdf
- [31] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 14-p/2004. (2004, 7 July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-04#Text>
- [32] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 18-p/2001. (2001, 13 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-01#Text>
- [33] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 26-pn/2009. (2009, 19 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v026p710-09#Text>
- [34] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 2-pn/2012. (2012, 20 January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
- [35] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 12-pn/1998. (1998, 09 July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>
- [36] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 15-pn/2010. (2010, 10 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-10#Text>
- [37] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-pn/2016. (2016, 8 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16#Text>
- [38] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 13-pn/2000. (2000, 16 November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00#Text>

- [39] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 15-пп/2004. (2004, 02 November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>
- [40] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 18-пп/2004. (2004, 1 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text>
- [41] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 5-пп/2005. (2005, 22 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>
- [42] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Fist Senate) № 5-пп/2019. (2019, 12 July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-19#Text>
- [43] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 8-пп/2018. (2018, 11 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18#Text>
- [44] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 29-пп/2010. (2010, 29 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10#Text>
- [45] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 9-пп/2019. (2010, 10 June). Retrieved from <https://ccu.gov.ua/dokument/9-r2019>
- [46] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 5-зп/1997. (1997, 30 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97#Text>
- [47] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 4-п(II)/2020. (2020, 17 June). Retrieved from) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va04p710-20#Text>
- [48] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 9-d/2019. (2019, 24 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009v710-19#Text>
- [49] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 21-пп/2010. (2010, 6 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10#Text>
- [50] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 16-пп/2004. (2004, 11 November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-04#Text>
- [51] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 6-пп(II)/2019. (2019, 4 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [52] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 8-пп/2003. (2003, 10 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-03#Text>
- [53] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 8-п/2018. (2018, 11 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18#Text>
- [54] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-пп/2016. (2008, 8 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16#Text>
- [55] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 9-пп/2012. (2012, 12 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text>
- [56] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 11-пп/1999. (1999, 29 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99#Text>
- [57] Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) № 6-п(II)/2019. (2019, 4 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [58] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 4-пп/2001. (2001, 19 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va06p710-19#Text>
- [59] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 12-п/2019. (2019, 20 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-19#Text>
- [60] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 14-пп/2004. (2004, 7 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-04#Text>
- [61] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 3-п/2018. (2018, 24 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-18#Text>

- [62] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 14-пн/2000. (2000, 13 December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-00#Text>
- [63] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-пн/2001. (2001, 23 May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-01#Text>
- [64] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 23-пн/2009. (2009, 30 September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#Text>
- [65] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 3-пн/2010. (2010, 27 January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-10#Text>
- [66] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 3-п/2017. (2017, 21 January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-17#Text>
- [67] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 1-п(II)/2021. (2021, 07 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-21#Text>
- [68] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 2–2007. (2007, 12 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07#Text>
- [69] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 18-пн/2001. (2001, 13 January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-01#Text>
- [70] Decisions of the Constitutional Court of Ukraine № 14-пн/1998. (1998, 29 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-98#Text>;
- [71] Decisions of the Constitutional Court of Ukraine № 11-пн/2000 (2000, 18 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-00#Text>
- [72] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 28-пн/2009. (2009, 28 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v028p710-09#Text>
- [73] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 17-пн/98. (1998, 3 January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-98#Text>
- [74] Conclusion of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 5-в/2019. (2019, 13 November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005v710-19?lang=en#Text>
- [75] Law of Ukraine № 1135-IX «About the all-Ukrainian referendum». (2021, January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
- [76] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-пн/2005. (2005, 5 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>
- [77] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 4-зп/1997. (1997, 3 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text>
- [78] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 5-п/2019. (2019, 13 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-19#Text>
- [79] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-пн/2019. (2019, 20 June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19#Text>
- [80] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 6-пн/2008. (2008, 16 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08#Text>
- [81] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 23-пн/2008. (2008, 15 October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08#Text>
- [82] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 2-пн/2014. (2014, 14 Mart). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-14#Text>
- [83] Conclusion of the Constitutional Court of Ukraine № 3-в/2001. (2001, 11 July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>

- [84] Decision of the Constitutional Court's *Grand Chamber* of Ukraine № 4-п/2018. (2018, 26 April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18#Text>
- [85] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 3-зп/1997. (1997, 11 July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97#Text>
- [86] Decision of the Constitutional Court of Ukraine № 3-рп/2000. (2000, 27 Mart). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-00#Text>

Олег Миколайович Ярошенко

Доктор юридичних наук, професор
Член-кореспондент Національної академії правових наук,
Національна академії правових наук
61024, 70 вул. Пушкінська, Харків, Україна

Проректор з навчально-методичної роботи
Професор кафедри трудового права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, 77 вул. Пушкінська, Харків, Україна

Світлана Миколаївна Синчук

Доктор юридичних наук, професор
Професор кафедри соціального права
Юридичний факультет
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000, 1 вул. Університетська, Львів, Україна

Наталія Миколаївна Раданович

Кандидат юридичних наук, доцент
Доцент кафедри теорії та філософії права
Юридичний факультет
Львівський національний університет імені Івана Франка
79000, 1 вул. Університетська, Львів, Україна

Oleg M. Yaroshenko

Doctor of Law, Professor
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Vice-Rector for Teaching and Methodological Work,
Professor of the Department of Labour Law
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Svitlana M. Synchuk

Doctor of Law, Associate Professor
Professor of the Department of Social Law
Law Faculty
Ivan Franko National University of Lviv
79000, 1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine

Nataliia M. Radanovych

Ph.D. in Law, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law
Law Faculty
Ivan Franko National University of Lviv
79000, 1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Ярошенко О. М., Синчук С. М., Раданович Н. М. Загальнодозвільний тип юридичного регулювання і практика Конституційного Суду України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29, № 4. С. 66–92.

Suggested Citation: Yaroshenko, O. M., Synchuk S. M., & Radanovych, N. M. (2022). General Permissive Type of Legal Regulation and Practice of the Constitutional Court of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29(4), 66–92.

Стаття надійшла / Submitted: 09.10.2022
Доопрацьовано / Revised: 09.12.2022
Схвалено до друку / Accepted: 23.12.2022